

Massgraven vid platsen för Wounded Knee-massakern i South Dakota på Pine Ridge-reservatet.
Foto: Phil Konstantin. Den här och de andra bilderna till denna artikel är från Wikimedia Commons

WOUNDED KNEE

– ett av USA:s oläkta sår

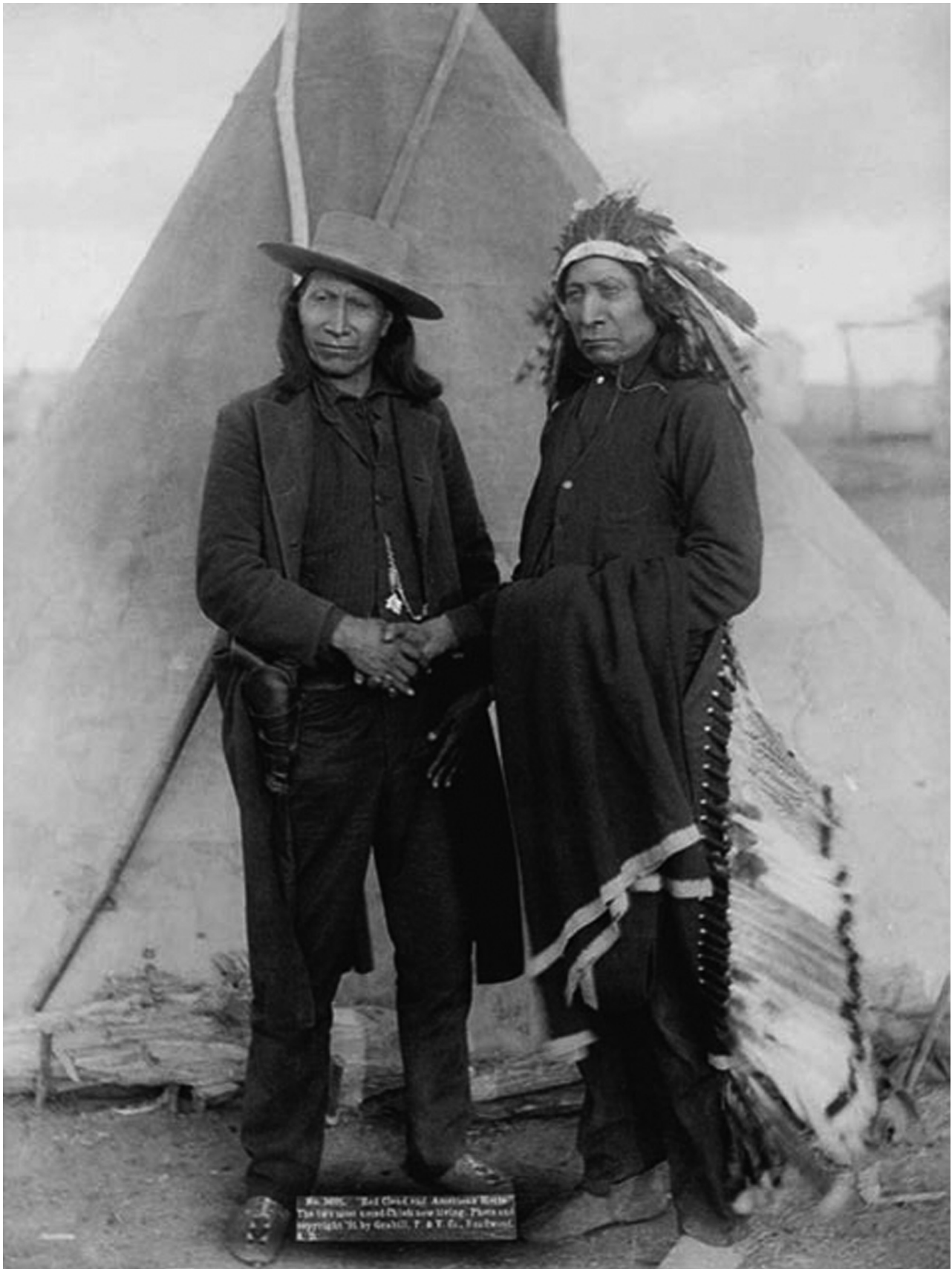
I december i år är det 120 år sedan 300 lakota-indianer och 25 amerikanska soldater dog på en plats i Syddakota, USA, som heter Wounded Knee. Några har kallat händelsen "Slaget vid Wounded Knee". Men det var inte fråga om ett "slag" mellan två jämbördiga arméer. I själva verket skedde en blodig massaker på krigsfångar, nyss avväpnade indianer, män, kvinnor och barn. Varför? Vilka var mördarna? Och i vilket sammanhang ägde händelsen rum?

Det är slutet av december 1890. Den då viktigaste lakota-ledaren Sitting Bull har just dödsats med flera av sina män. Tillsammans med 3 000 fria lakotas hade han sökt skydd i Kanada. Sitting Bull har ända fram till sin död varit en nagel i ögat på USA:s regering. Liksom chiricahua-apachen Geronimo, nu krigsfånge efter att ha kapitulerat några år tidigare, var Sitting Bull både en stor strateg och en symbol för det sista indianiska motståndet i landet.

Den totala segern är nu i sikte för USA:s myndigheter och militär. Staten Syddakota har nyligen erkänts som en del av unionen. Myndigheterna ser kanske också framför sig en hägrande "slutgiltig lösning" på "indianproblemet" – och dessutom möjlighet att tillgodose kraven från ännu fler exploatorer och lycksökare på nya landområden, nya vägar och järnvägar. Guld hade redan långt tidigare påträffats i de mineralrika Black Hills, ett för indianerna he-

ligt område. Landområden som detta och flera andra, de hade man i olika avtal upprepade gånger lovat att indianerna skulle få behålla.

Inringade och avväpnade Hundratals minneconjou- och hunkpapa-lakotaindianer lämnar sina reservat när budet kommer om Sitting Bulls död. De är rädda, med fullt fog ska det visa sig, för att också bli dödade. Indianerna styr mot ett område kallat Badlands. 28 december har de nått Wounded

Red Cloud och American Horse. Red Cloud (1822-1909) var en oglala-lakota-(sioux)-krigarhövding. Han ledde en framgångsrik konflikt 1866-1868, känd som Red Clouds krig, om kontrollen av Powder River Country i nordvästra Wyoming och södra Montana. American Horse (cirka 1820?-1876) var en mindre ledare för miniconjou-lakota under prärieindiankrigen under 1800-talets andra hälft.

Begravning av de dödade indianerna, Wounded Knee.

Knee på Pine Ridge-reservatet i Syddakota. Där griper trupper från USA:s Sjunde kavalleriregemente Big Foot, lakota-ledaren som, sjuk i lunginflammation, lett indiangruppens vandring mot Badlands. Big Foot är inte hans verkliga namn, det är ett nedsättande namn som soldaterna hittat på. De 350 indianerna inringas.

En del av de soldater och officerare som nu gripit Big Foot och hans grupp hade fjorton år tidigare fått utstå hur indianerna segrade mot general Custer och Sjunde kavalleriet i slaget vid Little Big Horn. Planen här är att ta ifrån de inringade indianerna alla möjligheter att göra motstånd, samla ihop dem och sätta dem på ett tåg till Omaha. Där skulle de placeras i ett militärfängelse. På en höjd i närheten står några Hotchkiss-kanonerna, nytt lätt artilleri av kulsprutetyp, uppställda. De kan avlossa en sprängkula per sekund.

På kvällen firas det lyckade in-

fångandet av Big Foot, soldaterna delar på en kutting whisky. Men resten av indianerna ska nu hantteras. I samband med att indianerna avväpnas går ett skott av när en indian, Black Coyote, inte vill lämna ifrån sig ett av de två gevär som finns i hela indianguppen.

Strax innan har en medicinman bland indianerna som avväpnas börjat sjunga en andedanssång om att kulor inte kan skada dem. "Andedansen" var en religiös väckelserörelse som spritt sig via indianprofeten Wovoka. Den var ett av sätten för indianerna att själsligt hantera förlusten av sina marker och försörjningsmöjligheter. Många vita, som inte förstod innebörden, blev skrämde och krävde bara ännu fler åtgärder riktade mot indianerna.

Soldaterna tar det avlossade skottet till intäkt för att omedelbart öppna eld rakt in bland indianerna. Männerna rusar då fram med de yxor och pistoler de har, men mås-

te snart fly. Kavalleriet löper amok och börjar skoningslöst massakrera. 500 välbeväpnade amerikanska soldater under den trestjärnige generalen Nelson A. Miles utför en metodisk slakt på obehäpnade män, kvinnor och barn. De är understödda av Hotchkisskanonerna vars splitter nu regnar över de flyende indianfamiljerna. Några av indianerna lyckas springa iväg över en halvmil innan de hinns upp och mördas.

Medaljer för sin insats

Det var vinter med lätt snö. Stel frusna kroppar i märkliga ställningar översällar snart den snötäckta marken efter "slaget" vid Wounded Knee. Minst 150, kanske så många som 300, lakota-indianer massakreras denna dag. 25 soldater är också döda, de flesta skjutna i misshugg av sina egna. Många av de döda indianerna dumpas helt oceremoniellt i en massgrav av kavalleriet. Bara 50 indianer från Big

En mycket berömd bild som visar Big Foot/Spotted Elk död i snön vid Wounded Knee.

Foots grupp överlever. De sårade läggs på öppna vagnar och får efter många timmars väntan i kylan tak över huvudet i ett närbeläget missionshus.

Men Sjunde kavalleriregementet får medaljer för sin insats vid Wounded Knee. Tjugo medaljer – "Congressional Medals of Honor" – tilldelades soldater som deltagit i "slaget". Krigssekreteraren Redfield Proctor sa förklarande: "Det var omöjligt att skilja krigarna från kvinnorna, squawerna. Krigarna sköt från kvinnorna och barnen vid sin reträtt. Indianerna själva var helt ansvariga för den olyckliga utgång det hela fick."

General Charles Brewster Schofield skrev i sin rapport om soldaternas uppträdande:

"Det finns bevis för att officerare och soldater noga försökte undvika att i onödan döda kvinnor och barn vid händelsen vid Wounded Knee. USA:s Sjunde kavalleriregemente visade under svåra

förhållanden en utmärkt disciplin och i många fall stor hänsyn."

Andra sa att Wounded Knee var hämnden för Sjunde kavalleriets nederlag vid Little Big Horn. Wounded Knee har också beskrivits som både den definitiva slutpunkten för prairieindianernas kultur som den såg ut, och slutet för motståndet mot den europeiska erövringen av Nordamerika.

Medicinen Black Elk sa långt senare apropå Wounded Knee, som han själv överlevde:

"När jag blickar tillbaka från min ålders höga berg, kan jag ännu se de mördade kvinnorna och barnen utspriddalängsdenvindlandeströmfåran. Och jag kan se att något annat också dog där i den blodiga leran och begravdes i snöstormen. Indianernas dröm dog där. /.../"

"BegravmitthjärtavidWoundedKnee"

År 1890 hade olika tekniska framsteg fortsatt både i Europa, Amerika och övriga världen. Eiffeltornet

stod nyligen färdigbyggt i Paris. Fototekniken var redan ganska utvecklad. Det finns en hel del bilder från Wounded Knee – både på en del av de indianer som dog där, och på dem som såg till att massakern genomfördes. Många av fotografierna från Wounded Knee finns idag på Internet och kan ses av var och en. Det finns för den som har högtalare på sin dator möjlighet att höra rösten, inspelad 1953, från Dewey Beard (Iron Hail) – en av de indianer som överlevde massakern.

Idag har nya vägar dragits genom området. Det finns en minnessten där massgraven ligger. En debatt pågår om ett museum ska anläggas på platsen. Det finns en hel del diskussion på Internet om Wounded Knee. Där påpekas bland annat att det uppförts ett monument över de få soldater som dog, i Fort Riley, Kansas, men att inget monument ännu har rests över de hundratals indianer som

Officerare, Wounded Knee. Mannen längst till vänster anses vara Buffalo Bill.

dödades. En namnsamling med kravet att de 20 medaljerna återtas finns också.

Händelserna vid Wounded Knee beskrivs i slutkapitlet i Dee Browns bok "Begrav mitt hjärta vid Wounded Knee". Boken nyttjades på svenska i sin helhet 2009. Den utkom första gången 1972, cirka 80 år efter massakern, och väckte stort uppseende i USA. Detta eftersom den byggde på nya säkrare faktakällor som alla pekar i en enda riktning: de nordamerikanska indianerna har orättfärdigt berövats sitt land. De har dött av sjukdomar införda av europeerna. De har lurats vid alla avtal och överenskommelser. De har dödat i massor när de gjort minsta motstånd mot erövringen. De överlevande blev – som dagens palestinier och många ursprungsfolk – sammanträngda på små reservatsytor. Det har handlat om särskilda områden, som man trott vara värdefulla och ofruktbara marker. Hitler

lärt till och med uttalat för sin inre krets att han inspirerats i sin egen folkutplåningspolitik av behandlingen av indianerna i USA.

1850 levde 400 000 indianer i USA, enligt officiella uppgifter. 1890 var siffran nere i 250 000. Dee Brown belade hur detta gått till och vilka som genomfört det hela. Han satte också in händelserna i sitt historiska sammanhang. Av de över 400 "treaties", avtal, som slöts med indianerna hölls inte ett enda.

Indianer i USA har länge bett om en presidentursäkt för Wounded Knee, men aldrig fått någon. Istället har det getts en redogörelse från kongressen 1990 där man "djupt beklagar" massakern.

Så historien fortsätter. Med små möjligheter till egen utkomst lever många indianer än idag – i ett par av världens rikaste länder, USA och Kanada – ofta under mycket fattiga förhållanden. Indianerna har idag år 2010 sämre hälsa och

kortare livslängd än andra i dessa två länder. Ibland vinner de rättsliga och ekonomiska segrar, men grundproblemen väntar i många fall fortfarande på sin lösning. Det handlar då inte bara om penningersättningar eller marker, utan även om ett erkännande av hur historien sett ut.

AIM, Peltier och Sjundekavalleriregementet

Dee Browns boktitel syftar bland annat på uppgiften att hjärta och ben från en av de kändaste indianska krigsledarna, oglala-lakota-indianen Crazy Horse, ska ha begravts i närheten av ett vattendrag just vid Wounded Knee. Många indianer hade tron att Crazy Horse skulle återuppstå och det gamla indianlivet återvända.

Säkert spelade Dee Browns bok också en viss roll för den Red Power-rörelse, inspirerad även av de svartas rörelse, som utvecklades

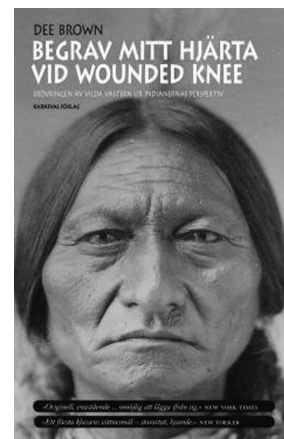
bland indianer i Nordamerika vid samma tid. AIM, American Indian Movement, använder Crazy Horses namn som en viktig symbol i sina uttalanden. Rörelsen, som också har vapen, genomförde 1973 aktioner i syfte att skydda indianer på Pine Ridge. Inom detta reservat ligger Wounded Knee. Många indianer trakasserades vid denna tid här av en korruperad stamledning. I bakgrunden finns den gamla frågan om Black Hills och indianernas landområden. Skillnader i inställning bland olika grupper av indianer fanns förstås både till dessa frågor och till AIM.

Våldet pågår ett par år. Det resulterar bland annat i en händelse där två FBI-agenter och en indian dödas. Vem som dödat indianen utreds inte. Men Leonard Peltier, en känd AIM-medlem, fängslas trots att han förklarar sig oskyldig till mordet på de två agenterna. Han sitter inspärrad än idag och är sedan 33 år tillbaka den ameri-

kanska statens fånge. (Se även FV 2-3/09.)

Och USA:s Sjunde kavalleriregemente, hur gick det för det då? Jodå, det finns kvar. Dess underavdelningar har – kanske som en sista förolämpning mot indianerna? – namn som "Crazy Horse" och "Apache". Attackhelikoptrarna heter "Apache", "Iroquois", "Cayuse", "Black Hawk" eller "Kiowa". De avlossar "Tomahawk"-kryssningsrobotar. Från Koreakriget finns anklagelser om att soldater från regementet begått krigsförbrytelser. Hundratals försvarslösa civila dödades utanför byn Nogunri i Sydkorea. Under Vietnamkriget var Sjunde kavalleriregementet också aktivt. Efter år 2003 har USA:s Sjunde kavalleriregemente än en gång fått möjlighet att utföra sina tjänster. Denna gång är platsen – Irak.

Henrik Persson
Fil kand/kulturvetare

Fakta och lästips:

Dee Brown: "Begrav mitt hjärta vid Wounded Knee". Förord av Mikael Kurkiala. Karneval förlag 2008.

Kim Gabrielson: "Folkmord – inget nytt i historien". Kunskapsföretaget 1999.

Internetfakta:

State of the World Indigenous Peoples:
www.un.org/esa/socdev/unpfi/en/sowip
Wounded Knee-massakern:
www.woundedkneemuseum.org
www.uaine.org
www.dickshovel.com/hill

Om omslaget och denna bild: Foton visande Crazy Horse?

Många ifrågasätter att Crazy Horse någonsin fotograferades.

1908 skrev Walter Camp till agenten för Pine Ridge-reservatet och frågade efter ett porträtt. "Jag har aldrig sett ett foto av Crazy Horse", svarade agenten Brennan, "och jag kan heller inte hitta någon bland våra siouxer här som kan komma ihåg att de skulle ha sett en bild av honom."

1956 publicerades ett litet porträtt som sas föreställa Crazy Horse av J W Vaughn i hans bok "With Crook at the Rosebud". (Se bilden här bredvid!) Fotografiet hade tillhört spejaren Baptiste "Little Bat" Garniers familj. Två årtionden senare publicerades porträttet igen, med detaljer om hur det tagits på Camp Robinson i Nebraska, även om bokens redaktör "fortfarande

var tveksam till fotografiets äkthet."

Experter hävdar att fotot tagits ett årtionde eller två efter 1877. Bevisen inkluderar personens kläder/utrustning (som till exempel längden på bröstplattan). Inget annat foto med samma målade bakgrund har hittats. Åtskilliga fotografier passerade igenom Camp Robinson och Red Cloud Agency 1877, men ingen av dem använde bakgrunden som syns på denna bild.

Den enda erkända bilden av Crazy Horse är en teckning en konstnär gjord efter en beskrivning av hans utseende gjord av hans syster. Den teckningen tillhör Crazy Horse' familj och har bara visats en gång, i PBS-programmet History Detectives.

Källa: Wikipedia

Är detta en bild på Crazy Horse tagen 1877? Experterna har olika åsikter. Bilden på omslaget sägs också visa Crazy Horse, och vid jämförelse ser det ut att, med lite god vilja, kunna vara samma person. Men är det han?